

VERHALEN OVER KLEINE GESCHIEDENISHELDEN

De geschiedenis van Nederland kent vele helden: zeehelden, koningen, vrijheidsstrijders, kapiteins op een kaperschip, prinsessen, ridders en ontdekkingsreizigers. Al die helden werden pas beroemd toen ze volwassen waren geworden.

Maar het kan ook anders. Je hoeft geen volwassene te zijn om een geschiedenisheld of -heldin te worden. Als je als kind iets heel bijzonders doet – iemand van een zinkend schip redt bijvoorbeeld, of een heel mooi dagboek schrijft – kun je ook een geschiedenisheld worden.

In dit boek komen kinderen voor uit de lange geschiedenis van Nederland. Het eerste verhaal in dit boek gaat over een bijzondere vondst: een meisje dat tweeduizend jaar geleden in een Drents moeras is terechtgekomen en honderd jaar geleden bij toeval werd opgegraven. Dat meisje is het eerste ‘bekende’ kind uit de Nederlandse geschiedenis. Het laatste verhaal in het boek speelt in de Tweede Wereldoorlog, halverwege de vorige eeuw. Over de hoofdpersoon uit dat verhaal weten we veel meer omdat ze over haar leven heeft gepraat met familie en vrienden. Bovendien zijn er foto’s van de tijd waarin ze leefde en zijn er heel veel boeken over de Tweede Wereldoorlog verschenen.

Het meisje uit dat verhaal is natuurlijk niet het laatste kind uit de vaderlandse geschiedenis. De geschiedenis heeft wel ooit een begin gehad, maar eindigt nooit. Wat vandaag gebeurt, is morgen verleden tijd. Wat weten we eigenlijk over die kinderen uit de geschiedenis?

Wij waren er niet bij toen dat Drentse meisje in het moeras werd gegooid. We weten welke kleren ze droeg, in

welke tijd ze leefde en dat ze is vermoord. Maar waarom ze moest sterven en hoe ze heette, daar kunnen we alleen maar een verhaal over bedenken.

Van een aantal kinderen uit het verleden zijn we iets te weten gekomen uit dagboeken en uit brieven. Soms duikt er even een kind op in een historisch verhaal: de jongen die het paard verzorgt van zijn oorlogvoerende heer, kinderen die tijdens een oorlog zelf hun weg moeten zoeken als ze hun ouders zijn kwijtgeraakt, armoedige kleuters die op straat geld en brood bij elkaar bedelen voor hun moeder. Dan kun je een glimp opvangen van hún leven.

Maar je moet er wel oog voor hebben, en er speciaal op letten. Want met kinderen is het vaak net als met eenvoudige mensen: ze zijn er wel, maar ze staan niet vooraan in de geschiedenisverhalen. De bekendste verhalen gaan over belangrijke mensen, over helden, beroemde kunstenaars of rijke koopmannen. Met de aandacht voor kinderen ging het net zo: zij hadden geen macht, ze moesten doen wat de volwassenen hen opdroegen, ze moesten hun mond houden. Ze zijn bijna onzichtbaar gebleven.

Het verleden is onbereikbaar ver weg, maar het is allemaal tegelijkertijd ook zo dichtbij. Je kunt zelf die kinderen van lang geleden in gedachten tot leven brengen als je bedenkt dat ze niet zo heel veel verschilden van de kinderen van nu. Ze hielden van spelen, van dieren, van hun vader en moeder en broers en zusjes. Ze plaagden elkaar, waren boos, vrolijk en verdrietig, zochten ruzie en legden het weer bij. Als je het zo bekijkt, wordt dat meisje van Yde van bijna tweeduizend jaar geleden heel vertrouwd. Je zou best bevriend kunnen worden met Hermen van meer dan driehonderd jaar geleden op dat zeeschip en je ziet de Neeltjes die honderdvijftig jaar geleden leefden elke dag op straat voorbijlopen.

Dat is het mooie aan geschiedenisverhalen: je kunt de zee tegen Hermens schip horen klotsen en je ziet de vlaggen wapperen in de wind. Je ruikt het moeras in Drenthe en de bloemen in de wei en je ziet de bomen zachtjes heen en weer waaien. En zo veel moeite kost het niet om de glazige aardappels met een likje mosterd te proeven, de enige maaltijd die zo veel arme kinderen vroeger te eten kregen. Kleuren, geluiden en geuren oproepen kan iedereen en dan is de zeventiende eeuw niet zo erg lang geleden. Dan kun je je bijna voorstellen dat kleine meisjes in de middeleeuwen naar een klooster gingen. Je krijgt misschien zelfs zin om ook een dagboek te beginnen, net als Otto uit 1791 die in dit boek voorkomt.

Dat zou dan meteen een goed begin zijn voor je hoogstpersoonlijke eigen geschiedenisverhaal, met jezelf als toekomstige geschiedenisheld. Als je dat verhaal heel mooi opschrijft, met veel fantasie en avontuur, heb je een kans in het geschiedenisboek van je achterachterkleinkinderen terecht te komen.

Aukje Holtrop, 2018

ELVA

0

100

200

300

400

500

600

700

800

900

1000

ELVA

LEVEN IN DE PREHISTORIE

In het Drents Museum ligt een veenlijk. Dat veenlijk is gevonden in het veen bij het plaatsje Yde in Drenthe. Van het lichaam is weinig over. De huid is helemaal verkleurd en zit vol kreuken en rimpels. Het hoofd is kaal en er zit nog maar één tand in de mond. Het lijkt wel een oud mannetje. Wie het is? Daar kom je nooit achter. Toch? De meeste veenlijken zijn zo'n tweeduizend jaar oud. In die tijd konden al heel wat volken lezen en schrijven, maar niet in dit gebied. Wat valt er dan nog te ontdekken? Niets, zou je denken.

Gelukkig is er behoorlijk veel over het veenlijk bekend. Zo weten we dat het een meisje was, wanneer ze leefde,

hoe oud ze was toen ze stierf en hoe ze doodging. We weten hoe haar dagelijks leven eruitzag, hoe ze woonde en of ze gezond was. Ook het beroep van haar ouders hebben de experts weten te achterhalen. Ze hebben zelfs ontdekt hoe het meisje eruitzag toen ze nog leefde.

Ook als je alleen maar een lichaam vindt, kun je nog heel wat over iemand te weten komen. Het werk van een geschiedkundige lijkt veel op het werk van een detective. Als je goed zoekt, veel leest en slim bent, vind je genoeg. Bijvoorbeeld hoe het was om tweeduizend jaar geleden in Nederland te leven.

*De komende dagen is er genoeg te eten.
De mannen hebben een eland gevangen!*

HET MEISJE VAN YDE

Het meisje groeit op in het Drenthe van tweeduizend jaar geleden. Dat gebied lijkt totaal niet op de provincie van tegenwoordig. Het is er in die tijd veel ruiger en woester. Ze woont in de bossen, waar ook wilde dieren leven. Dat zijn er veel meer dan nu. Behalve elanden, herten, reeën en wilde zwijnen zijn er roofdieren, zoals wolven, lynxen en beren. Overal stromen beekjes, waar bevers en otters in rondzwemmen. Aan water is er geen gebrek. Een groot deel van de grond bestaat uit veen en moeras. Je moet uitkijken waar je loopt, want voor je het weet zak je diep in de grond weg. Het is dan alsof de aarde je langzaam maar zeker opslokt. Het meisje en haar tijdgenoten denken dan ook dat de grond hier magische krachten heeft.

We weten precies hoe het meisje gewoond heeft, want niet ver van Yde zijn boerderijen opgegraven die uit haar tijd stammen. Als je wilt leven als zij, moet je in een park kamperen met dezelfde dieren als in het bos van tweeduizend jaar geleden. Je draagt dan slippers en wat wollen kleren, je hebt een mes, een bijl en wat vee. Verder niets, want meer hebben zij en haar familie ook niet gehad. Het is dan ook een gevecht om in leven te blijven. Elke dag weer. Er is geen stromend water, geen verwarming, geen ijskast met eten en drinken, geen winkel op de hoek. Er is niet eens een hoek! Het hele dorp bestaat maar uit een stuk of vijf huizen.

Die huizen hebben ze zelf gebouwd, zonder spijkers of bouten. Het zijn allemaal boerderijen. De ene helft van de woning is een stal met koeien, varkens en geiten of schapen. De andere helft is het woongedeelte. Of het meisje een eigen kamer had? Vergeet het maar. Een keuken, slaapkamer

of woonkamers zijn er niet. Er is één kamer van ongeveer vier bij acht meter, waar het meisje, haar broers en zussen en haar ouders wonen, koken, werken, eten en slapen. Ook haar grootouders wonen er, want iedereen leeft bij elkaar. Als je jong bent, zorgen je ouders voor jou. Als je ouders oud zijn, zorg jij voor hen. Zo leven ze met een man of tien bij elkaar in die kleine ruimte. Dat was eeuwenlang de gewoonte in ons land. In sommige arme landen leven mensen nog steeds zo.

Hoe heette ze?

Het meisje wordt tegenwoordig 'Het meisje van Yde' genoemd. Naar haar echte naam kunnen we alleen maar gissen. Ze droeg geen kettinkje met haar naam erop en er lag geen naambordje bij haar graf. Logisch, want niemand kon daar toen schrijven. Toch weten we wel iets van de namen uit die tijd. Er zijn wel degelijk namen opgeschreven van mensen uit deze volken, bijvoorbeeld omdat ze in het leger

- 14 van een volk terechtwamen dat wel kon schrijven. Of omdat ze om een andere reden in de geschiedenisboeken van toen zijn opgenomen.

Hoe zou ze dan geheten kunnen hebben? Duvalind? Lioba? Of zal het Hiltrud of Gerhild zijn geweest? Het kan allemaal, want dat zijn namen die meisjes in haar tijd hadden.

Zo'n naam had vaak een betekenis. Kinderen werden vernoemd naar hun familie, naar belangrijke karaktereigenschappen en soms ook naar dieren. Zo betekent Duvalind lieve duif en Lioba de lieve. Als haar vader en moeder Trudger en Branthild hebben geheten, zouden ze haar naar hen vernoemd hebben: Hiltrud of Gerhild.

Jongensnamen waren er natuurlijk ook. Die namen hadden vaak met dapperheid en andere kwaliteiten te maken. Veel namen eindigden op bald (dapper), bert (prachtig), rik (machtig) of win (vriend). Sommige namen eindigden op hard, dat zowel hard als hart kon betekenen. Gerhard bijvoorbeeld betekent zo hard als een speer. Bernhard betekent Berenhart. Als de ouders een meisje naar een man wilden vernoemen, maakten ze van de jongensnaam gewoon een meisjesnaam. Ze zetten dan een e of een a achter de naam: Elwine, Gerarda of Roberta.

Maar we zullen nooit te weten komen hoe het meisje van Yde heeft geheten. Zullen we haar daarom maar Elva noemen? Die naam kwam vrij veel voor in die tijd. Het betekent bovenaards wezen. Dat past ook wel een beetje bij haar.